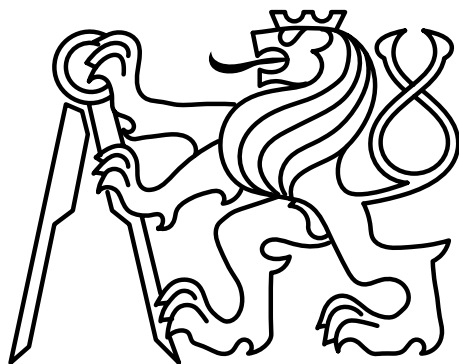

ČESKÉ VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V PRAZE

**Výroční zpráva knihoven ČVUT
za rok 1999**

Praha, duben 2000

ČESKÉ VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V PRAZE

**VÝROČNÍ ZPRÁVA KNIHOVEN ČVUT
ZA ROK 1999**

Praha, duben 2000

Zpracovala: PhDr. Barbora Ramajzlová

Podklady připravili:

RNDr. Ivana Hájková, Ludmila Jirsová, Mgr. Marie Kyselová, Marta Machytková,
Barbora Maňhalová, PhDr. Ludmila Tichá, Mgr. Hana Urbanová, Ing. Petr Vandrovec,
Mgr. Štěpánka Žižková

Grafická úprava a sazba Ing. Vítězslava Drtinová
VIC ČVUT, e-mail: drtinova@vc.cvut.cz

OBSAH

1. Úvod	1
2. Systém knihoven ČVUT	1
3. Knihovní fondy	2
4. Financování knihovních fondů	3
5. Služby	5
6. Technické a programové vybavení	6
7. Prostorové vybavení	7
8. Další aktivity	8
9. Personální obsazení	11
10. Granty	11
11. Závěr	12
Přílohy	13

1. Úvod

Knihovny ČVUT předkládají společnou výroční zprávu již druhým rokem. V jejich struktuře se nic nezměnilo, systém knihoven ČVUT stále tvoří fakultní a ústavní knihovny, které jsou lokalizovány podle podmínek svých fakult. Rok 1999 nepoznamenal jejich postavení nijak významně, ale podle dosažených výsledků to byl rok plný práce.

2. Systém knihoven ČVUT

Po stránce organizace a řízení jsou knihovny většinou samostatnými pracovišti fakult a ústavů. Jsou financovány z rozpočtu fakulty či ústavu. Pouze Ústřední knihovna elektrotechnické fakulty je součástí vyššího celku, kterým je Středisko vědecko-technických informací FEL ČVUT. Knihovny jsou umístěny v různých lokalitách Prahy a některé fakulty jsou dokonce rozmístěny do několika pražských částí, takže knihovna není stejně dostupná pro všechny studenty i pracovníky dané fakulty.

Uživateli knihoven ČVUT jsou studenti ČVUT všech typů studia, pedagogičtí a vědeckovýzkumní pracovníci ČVUT. Dalšími uživateli jsou studenti a pracovníci jiných vysokých škol, knihovny v rámci meziknihovnických služeb a odborná veřejnost.

Systém knihoven ČVUT tvoří:

- Ústřední knihovna Fakulty stavební a Fakulty architektury*
Thákurova 7, Praha 6 – Dejvice
- Ústřední knihovna Fakulty strojní*
Karlovo nám. 13, Praha 2 – Nové Město
- Ústřední knihovna Fakulty elektrotechnické*
Technická 2, Praha 6 – Dejvice
- Ústřední knihovna Fakulty jaderné a fyzikálně inženýrské
Břehová 7, Praha 1
- Ústřední knihovna Fakulty dopravní
Konviktská 20, Praha 1
- Vědecká knihovna Kloknerova ústavu
Šolínova 7, Praha 6 – Dejvice
- Knihovna Masarykova ústavu vyšších studií
Horská 3, Praha 2
- Knihovna Výpočetního a informačního centra
Oddělení knihoven VIC
Zikova 4, Praha 6 – Dejvice

* součástí jsou dílčí (katederní nebo ústavní) knihovny

Od roku 1996, kdy byly zapojeny do systému knihoven ČVUT dvě nejmladší knihovny – Ústřední knihovna Fakulty dopravní a Knihovna Masarykova ústavu vyšších studií, je možné sledovat vývoj knihoven podle základních statistických ukazatelů (tab. 1)

ČVUT	1996	1997	1998	1999
Knihovní fondy	491 104	499 099	504 538	499 064
Přírůsteky/rok	12 686	9 817	9 973	7 757
Počet titulů čas.	886	827	832	762
Výpůjčky/rok	37 914	40 249	48 106	59 831
Počet uživatelů	9 334	12 590	15 769	21 621
Knihovníci	32,5	31,75	30,5	31,5
Studijní místa	363	367	392	462

tab. 1

Podle základních statistických ukazatelů vypadal rok 1999 v jednotlivých knihovnách dle následující tabulky:

	FSv+FA	FSI	FEL	FJFI	FD	KÚ	MÚVS	VIC	Celkem
Kn. fond	152 013	109 422	109 572	80 771	3 656	36 772	6 379	479	499 064
Přírůstek	2 488	1 424	1 895	1 044	244	364	272	26	7 757
Výpůjčky	14 179	14 760	19 663	5 183	1 339	1 272	3 074	361	59 831
Uživatelé	6 575	4 655	7 624	1 334	845	69	460	59	21 621
Časopisy	175	202	185	94	44	48	5	9	762
Stud. míst	185	126	85	40	13	4	7	2	462
Zaměstn.	8,5	7,75	7	3	2	1	2	0,25	31,5

tab.2

3. Knihovní fondy

Celkový objem knihovních fondů se v roce 1999 významně nezměnil. Mírný pokles je dán poměrně vysokými úbytky, které dosáhly v loňském roce počtu bezmála 9 tisíc knihovních jednotek (významně k tomu přispěla transformace knihovny VIC, při které došlo k velké redukci fondu). Stále přetrvává velká rozptýlenost knihovních fondů, polovina všech knihovních jednotek je umístěna v katederních knihovnách.

Varovný je výrazný pokles v ukazateli Přírůstek knihovních fondů. Nezanedbatelné je i snížení počtu odebíraných periodik v rámci celé školy. Je pravda, že některé informační zdroje se daří postupně nahrazovat elektronickými zdroji, ale na to nelze plně spoléhat – na jedné straně dostupnost těchto informačních zdrojů je limitována finančními prostředky, na straně druhé obliba tištěných dokumentů přetrvává víc než signalizovaly různé dřívější prognózy. Ale tento jev se netýká pouze uživatelů ČVUT, dokonce ani ne jenom České republiky.

4. *Financování knihovních fondů*

Knihovny ČVUT jsou financovány z prostředků fakult a ústavů. Výše finančních prostředků je závislá na dotaci, kterou dostává škola, poté její jednotlivé součásti. Na nákup informačních zdrojů je knihovnám většinou přidělen finanční limit na celý rok, který bývá často překročen, příp. „dobrovolně“ navýšen z fakultních prostředků. Celková částka, kterou knihovny vyčerpaly v roce 1999 na nákup informačních zdrojů z prostředků knihovny (+fakulty) je uvedena v tab. 3.

Další část nákupů je hrazena z tzv. mimorozpočtových zdrojů. To jsou finanční prostředky z jednotlivých kateder (doplňování katederních knihoven) a finance z tzv. doplňkové činnosti fakult, ale největší podíl těchto financí plyne z grantových prostředků. Jenom v roce 1999 získalo ČVUT více než 400 českých i zahraničních grantů. Dalším zdrojem jsou i tzv. výzkumné záměry. Tyto finanční zdroje se stávají rok od roku významnějším doplňkem ve financování knihoven (tab. 4). Tímto způsobem bylo v roce 1999 pořízeno skoro 60% celého knižního fondu. Určitým negativním dopadem je fakt, že dokumenty zakoupené z těchto prostředků se po zpracování v ústřední knihovně vrací na příslušnou katedru a nejsou jednoduše přístupné dalším uživatelům. Ústřední knihovna zveřejňuje informace o nich v Souborném katalogu knihoven ČVUT a na vyžádání zprostředkuje jejich výpůjčku. V porovnání s rokem 1998 se částka z tzv. mimorozpočtových zdrojů celkově zvýšila a naopak ve výdajích z tzv. rozpočtů knihoven je znatelný pokles. Do celkových výdajů ve vztahu k poklesu ročního přírůstku knižního fondu se promítá pochopitelně i trvalý cenových nárůst informačních zdrojů.

1999 – rozpočty knihoven (+fakulty)

Fakulta	Knihy	Časopisy	Celkem
FSv+FA	345 566	673 539	1 019 105
FSI	469 127	1 172 639	1 641 766
FEL	324 588	1 072 478	1 397 066
FJFI	145 114	987 970	1 133 084
FD	14 380	86 052	100 432
KÚ	27 885	170 039	197 924
MÚVS	18 663	1 645	20 308
VC	7 045	8 600	15 645
Celkem	1 352 368	4 172 962	5 525 330

tab. 3

1999 – mimorozpočtové zdroje

Knihy	Časopisy	Celkem
167 681	6 888	174 569
240 080	160 830	400 910
649 342	165 159	814 501
81 401	0	81 401
32 500	0	32 500
171 358	11 545	182 903
350 738	10 632	361 370
8 505	0	8 505
1 701 605	355 054	2 056 659

tab. 4

Pozn.: Položka Knihy zahrnuje všechny typy dokumentů, kromě periodik

Celkem bylo za rok 1999 zaplacen za všechny typy informačních zdrojů, včetně elektronických a přístupů k nim, 9 108 989,- Kč. Tato částka je bezmála o 800 000,- Kč vyšší než v roce 1998, ale je to způsobeno navýšením částky z centrálních zdrojů ČVUT, kterou je zaplacen online paušální přístup k elektronickým zdrojům. Na klasické doplňování knihovních fondů bylo proti roku 1998 vynaloženo o 300 000,-Kč méně.

Celkové financování informačních zdrojů po fakultách v letech 1999 a 1998

1999			
Fakulta	Knihy	Časopisy	Celkem
FSv+FA	513 247	680 427	1 193 674
FSI	709 207	1 333 469	2 042 676
FEL	973 930	1 237 637	2 211 567
FJFI	226 515	987 970	1 214 485
FD	46 880	86 052	132 932
KÚ	199 243	181 584	380 827
MÚVS	369 401	12 277	381 678
VIC	15 550	8 600	24 150
Celkem	3 053 973	4 528 016	7 581 989
Celkem	1 527 000*		9 108 989

* databáze + Dialog

tab. 5

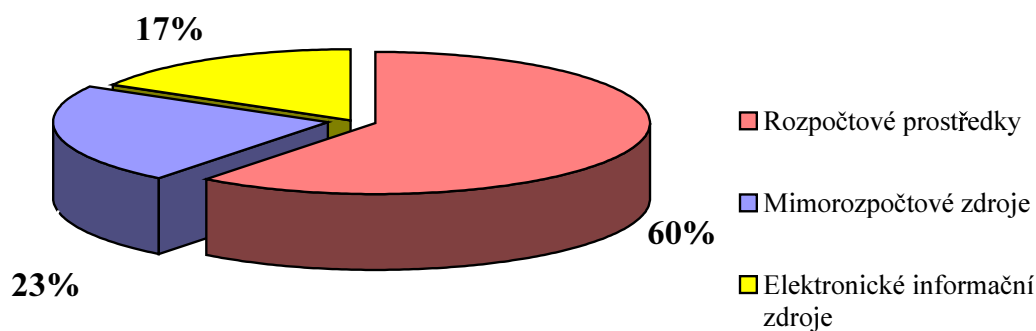
1998		
Knihy	Časopisy	Celkem
545 165	739 040	1 284 205
262 065	1 622 994	1 885 059
951 026	1 140 844	2 091 870
247 351	1 058 063	1 305 414
74 461	76 545	151 006
261 647	242 466	504 113
565 479	10 528	576 007
13 990	8 870	22 860
2 921 184	4 899 350	7 820 534
525 683*		8 346 217

* databáze na CD ROM

tab. 6

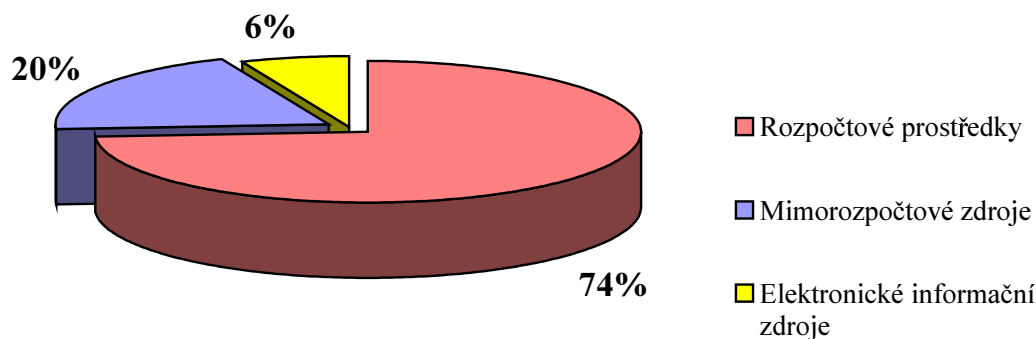
Podíl jednotlivých zdrojů financování knihoven ČVUT

1999

graf 1

1998

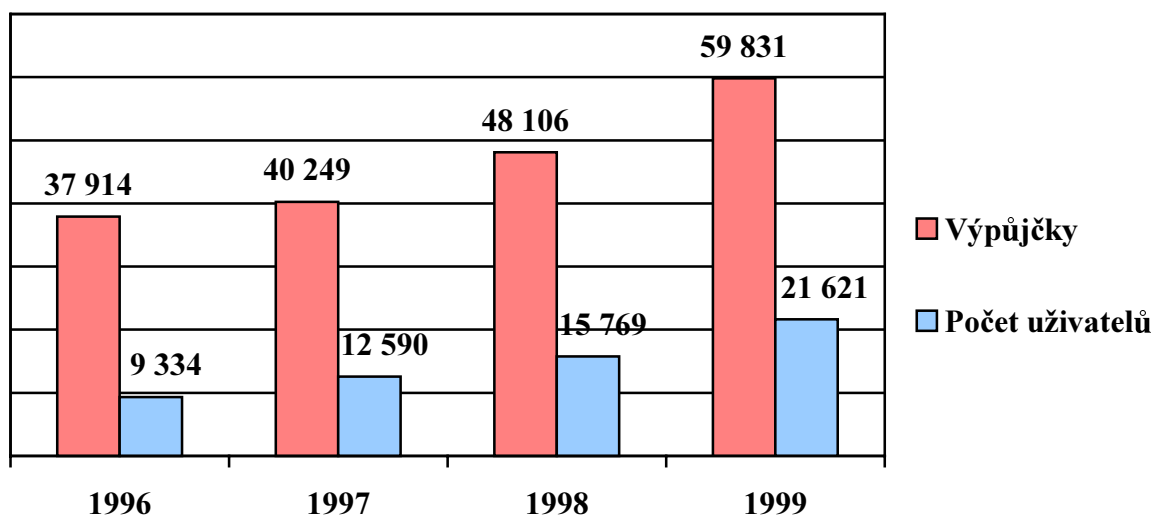

graf 2

Z centrálních prostředků ČVUT byly placeny **elektronické informační zdroje**, a to ve výši **1 527 000,- Kč**. V minulých letech byly zpřístupňovány základní technické databáze pouze na kompaktních discích. V roce 1999 ČVUT využilo nabídku firmy Dialog Corp. k přístupu do programu Dialog Premier Gold Plan, který, kromě těchto základních databází, obsahuje několik set dalších. Tento ojedinělý přístup byl zaplacen z centrálních finančních zdrojů ve formě paušálního poplatku. Kromě těchto databází byly zpřístupňovány formou CD ROM právní předpisy programem ASPI, obchodní věstník ProfiInfoDisk, jízdní řády vlaků a autobusů IDOS a ABUS, Ottův naučný slovník a Mapa Prahy 6.0.

5. Služby

Ve **výpůjčních službách** je vidět trvalý růst absenčních výpůjček (graf 3). Prezenční výpůjčky nejsou v jednotlivých knihovnách evidovány, ale je sledován jejich značný nárůst, který souvisí jednak se zvyšováním počtu registrovaných uživatelů, jednak s rozšiřujícím se volným přístupem k fondům. V současné době je v knihovnách celkem volně přístupných 43 000 knihovních jednotek, což reprezentuje pětinu fondu, který je uchováván v ústředních knihovnách fakult. Skoro 50% celkového knihovního fondu ČVUT je umístěno v katederních knihovnách. Služby knihoven jsou mj. závislé i na provozní době knihoven. Ta není jednotná a odvíjí se od možností daných knihoven. V některých knihovnách (FSI, FEL, MÚVS) jsou zejména studovny otevřeny do 18 nebo 19 hodin, někde to možné není, ba dokonce to není ani vyžadováno ze strany uživatelů. Snaha o prodloužení doby, kdy je možné knihovnu navštěvovat, je většinou limitována kapacitou pracovníků knihoven.

graf 3

Vzrostl i počet **meziknihovních výpůjček**. V roce 1998 bylo v knihovnách ČVUT zaregistrováno 2 662 operací s meziknihovními výpůjčkami (tuzemskými i mezinárodními), v roce 1999 to bylo již 3 638 operací (860 aktivních výpůjček, 2778 pasivních). Významným krokem pro zkvalitnění meziknihovních služeb je rutinní využívání služby

„document delivery“, tj. **elektronického dodávání dokumentů**, kterou poskytuje Státní technická knihovna. Např. Ústřední knihovna Fakulty elektrotechnické tímto způsobem vyřídila 65% svých požadavků. Rutinní využívání těchto služeb zvláště oceňují vědečtí a pedagogičtí pracovníci fakulty. Knihovny ČVUT hodlají již v roce 2000 samy poskytovat tuto službu svým uživatelům i dalším knihovnám.

Referenční, konzultační a poradenské služby poskytují knihovny individuálně na požádání, jejich objem není dosud kvantifikován, ale je sledován nárůst těchto služeb.

Rešeršní služby jsou povětšinou poskytovány pracovníkům školy. V roce 1999 bylo pracovníky knihoven zpracováno celkem 732 rešerší z interních i externích zdrojů.

Reprografické služby neposkytují všechny knihovny, někde je tato služba na fakultě řešena jiným způsobem. V těch knihovnách, kde tato služba je, je vykazován nárůst počtu kopií. **Další služby** knihoven jsou řešeny podle místních podmínek. Jako příklad lze uvést knihovnu MÚVS, která nabízí možnost skenování dokumentů.

Centrálně byla zajišťována pracovníky oddělení knihoven služba **zpřístupnění informačních zdrojů v počítačové síti**. Proti minulým letům, kdy se zajišťoval přístup k databázím na CD ROM, došlo v roce 1999 ke kvalitativní změně. Pracovníkům a studentům ČVUT byl firmou DIALOG nabídnut tzv. *Dialog Premier Gold Plan* – program, který obsahuje několik set databází, včetně plnotextových. Za paušální poplatek byl na období jednoho roku umožněn online přístup k těmto zdrojům. Vedle přístupu do Dialogu pokračovalo zpřístupňování dalších zdrojů v síti ČVUT (právní předpisy programem ASPI, obchodní věstník ProfiInfoDisk, jízdní řády vlaků a autobusů IDOS a ABUS, Ottův naučný slovník a Mapa Prahy 6.0).

Standardní službou je správa katalogu knihovnických fondů ČVUT, kterou provozuje oddělení knihoven VIC. V prostředí WWW <http://platan.vc.cvut.cz/> je to Souborný katalog, přes službu telnet (anezka.cvut.cz) je dostupný katalog, který je standardně používán pro podporu knihovnických činností. Souborný katalog knihoven ČVUT obsahuje více než 100 000 záznamů. Informace o knihovnách ČVUT a dalších informačních zdrojích jsou umístěny na domovské stránce Knihovny ČVUT <http://platan.vc.cvut.cz/>.

6. Technické a programové vybavení

Ve fakultních knihovnách a knihovnách samostatných ústavů ČVUT je v provozu knihovnický software *Automatizovaná knihovna*, který byl v minulých letech vytvořen pracovníky výpočetního a informačního centra. Ti také vedle činnosti spojené se správou, údržbou a potřebným rozvojem připravili systém *Automatizovaná knihovna* na rok 2000. Do rutinního provozu přešlo centrální zpracování fondů v režimu sdílené katalogizace (dokument je na ČVUT zpracován pouze jednou, a to ve standardizované podobě). Zpracování záznamů probíhá v jednotlivých knihovnách, odpovědnost za uložení (a „světu vystavené“) záznamy převzalo oddělení knihoven. S tím souvisí nová funkce tzv. supervizora, který provádí kontrolu všech záznamů před jejich uložením. Systém sdílené katalogizace na jedné straně vyžaduje od knihovníků – katalogizátorů větší nasazení, soustředěnost a odpovědnost, na druhé straně se prokazuje kvalitními

záznamy a úsporou práce. Po prvním roce rutinního provozu lze konstatovat, že díky sdílení záznamů, nemuselo být na ČVUT vytvořeno 25% záznamů z celkového objemu nově zpracovaných titulů. Tuto úsporu lze předpokládat i do budoucna, protože odpovídá i limitovanému objemu fondu, který je společný všem knihovnám.

Vybavenost výpočetní technikou se rok od roku zlepšuje. V současné době je v knihovnách 73 počítačů, z toho 39 je určeno uživatelům. Tento počet je stále nedostačující, takže počítače jsou po celou provozní dobu plně obsazeny. Nelze spoléhat pouze na limitované zdroje fakult, knihovníci se snaží o získání finančních prostředků pomocí grantů. V roce 1999 rozšířila technické vybavení knihovna Fakulty dopravní díky grantu FRVŠ: „Vytvoření technického prostředí pro podporu elektronických služeb se zřetelem na využití informačních zdrojů na CD ROM“ o tři multimediální počítače. V souvislosti s řešením dalších aktivit (elektronické dodávání dokumentů, hypertextový katalog aj.) byla provedena příprava pro vytvoření tzv. digitalizačních pracovišť modelově v knihovně Fakulty elektrotechnické.

V roce 1999 byla zakoupena z finančních prostředků fakult zařízení na ochranu volně přístupného fondu, která byla instalována do výpůjčního protokolu a studovny Ústřední knihovny Fakulty stavební a Fakulty architektury a do nové studovny Ústřední knihovny Fakulty strojní.

7. Prostorové vybavení

Současná prostorová kapacita knihoven ČVUT je jednoznačně nedostačující. Citelně chybějí v knihovnách studovny, kde by byl dostatek studijních míst, možnost umístění většího objemu volně přístupného fondu a technického zázemí. Na bezmála 20 000 studentů připadá v současnosti 462 studijních míst v knihovnách ČVUT, což je údaj více než tristní. Chybějí prostory pro volný přístup ke knihovním fondům. V průběhu devadesátých let byly provedeny stavební úpravy ve všech knihovnách. Pokud to bylo jen trochu možné, tak knihovny získaly prostor navíc v konkrétních fakultních podmínkách, většinou na úkor výukových a servisních prostor, ale i tato řešení jsou nedostatečná. Další omezení vyplývají z nedostatku skladovacích prostor. V mnoha případech nelze z katederních knihoven ty fondy, které by katedry mohly postrádat, stáhnout do ústřední knihovny, protože není prostor na jejich umístění. Čistá užitková plocha knihoven je uvedena v tab. 6.

Knihovna	FA+FSv	FSI	FEL	FJFI	FD	KÚ	MÚVS	VC	Celkem
m ²	914	908	565	347	62	159	46	20	3 021

tab. 6

Pěkným počinem bylo otevření nové studovny na Strojní fakultě na konci roku 1999. Knihovna se rozšířila o 412 m². Plocha je členěna na hlavní studovnu s volným výběrem, studovnu pro audiovizuální techniku a počítače a studovnu zahraničních časopisů, která je zároveň i zázemím pro ty pedagogy, kteří nesídlí v dejvickém areálu. Počet studijních míst se zvýšil o 70.

Nezbývá než opět konstatovat, že přes veškerou snahu jednotlivých fakult o prostorové zlepšení knihoven, se situace zásadně nezmění, dokud nebude v Dejvicích postavena budova Technické knihovny. Snad rok 2000 bude ten šťastný pro rozhodnutí o výstavbě. V roce 1999 probíhala další jednání a konzultace, byla vytvořena neformální pracovní skupina knihovníků ČVUT, VŠCHT a STK pro přípravu stavebního programu.

8. *Další aktivity*

Evidence publikační činnosti pracovníků školy – PUBL

V roce 1999 byl ukončen provoz úlohy PUBL ve všech knihovnách. Evidence publikační činnosti přešla na všech fakultách a součástech do Informačního systému ČVUT, konkrétně do tzv. komponenty Věda, výzkum, vnější styky. Redakční příprava publikace CTU Research Activity Report 1998 byla nadále zajišťována pracovníky oddělení knihoven.

Zpřístupnění informačních zdrojů

Přestože o této službě se zpráva zmiňuje v kap. 4 Služby, je třeba ji uvést i v souvislosti s dalšími aktivitami. Jak již bylo uvedeno, v roce 1999 dostalo ČVUT možnost online přístupu do světového databázového centra Dialog v programu *Premier Gold Plan*. Tento program nabídl nebývale velké množství databází všem zaměstnancům a studentům ČVUT. Pracovníci oddělení knihoven museli vytvořit zvláštní systém autorizace přístupu uživatelů k informačním zdrojům, který na jedné straně zajistil dodržení podmínek smlouvy s Dialogem, a na druhé straně zajistil přístup ze všech počítačů v doméně ČVUT. Systém umožňuje monitorovat jednotlivé přístupy, takže jeho správce má přehled o tom, kdo službu využívá. Zahájení této služby bylo oznámeno prostřednictvím webových stránek v souvislosti s kurzy pro práci s Dialogem. Byly připraveny plakáty jako vývěsky v knihovnách, informativní článek vyšel v podzimním čísle časopisu *Pražská technika*. Propagace této služby byla bohužel málo masivní, takže její využití v prvním půlroce nebylo takové, jak se předpokládalo. Program *Dialog Premier Gold Plan* si pochopitelně našel řadu pravidelných uživatelů, ale znovu se ukázalo, že vedle propagace je třeba nabídnout uživateli možnost získání základních znalostí a dovedností, které mu umožní nabízené informační zdroje dostatečně využít. Program *Dialog Premier Gold Plan* byl zpřístupněn pouze na jeden rok (služba končí v létě 2000), jeho prodloužení firma nenabídla.

Možnost, jak získat přístup k elektronickým informačním zdrojům, nabídl grantový program ČR LI „Informační zdroje pro výzkum a vývoj“, který byl vypsán MŠMT ČR na podzim 1999 pro léta 2000-2003. ČVUT se ucházelo o několik projektů, některé uspěly, některé dostanou šanci v 2.kole programu (duben 2000). V roce 2000 tak bude uživatelům zpřístupněno značné množství informačních zdrojů (plnotextových databází, dokumentografických databází, elektronických verzí časopisů), jejichž efektivnímu využívání by mělo ČVUT věnovat velkou pozornost. Zde je přímá souvislost s informační výchovou uživatelů.

Informační výchova uživatelů

V souvislosti s rostoucím množstvím zpřístupňovaných informačních zdrojů je evidentní potřeba učit řešit informační problém od zadání tématu přes vyhledání relevantních informací až po bibliografické citace ve vlastním odborném textu. Znalosti a dovednosti, které umožní uživateli splnit takový úkol, to jsou praktické výsledky informační výchovy. V této podobě je uplatňována pouze na Fakultě strojní, kde tato činnost zahrnuje jednotlivé přednášky, cvičení u počítačů, školení, kurzy a instruktáže, ale i systematickou výuku v rámci osnov. V ostatních knihovnách jsou nabízeny instruktáže při tvorbě rešerší nebo v souvislosti s referenčními službami, ale o systematickém přístupu k informační výchově zatím hovořit nelze. V souvislosti s přístupem do databázového centra Dialog připravilo v roce 1999 oddělení knihoven VIC několik kurzů pro práci v prostředí Dialog. Kurzy byly kapacitně omezeny, ale potvrdily, že je třeba postupovat tímto směrem. Pro usnadnění masovějšího přístupu k informačním zdrojům byla pilotně vytvořena tzv. virtuální přednáška „Elektronické informační zdroje – služby databázových center“ jako úvod do problematiky na adrese <http://dialog.vc.cvut.cz/docs/>. Jako součást projektu Interní grantové agentury ČVUT „Příspěvky k rozvoji distančního a celoživotního vzdělávání na ČVUT“, bylo vytvoření návrhu koncepce informační výchovy na ČVUT (autorky PhDr. Tichá, Mgr. Žižková, PhDr. Ramajzlová), který by měl být postupně realizován. Návrh koncepce je na adrese <http://web.cvut.cz/cp1250/igs/vychova.html>. Hlavním cílem je vytvoření systému informační výchovy, který bude hierarchicky propracovaný podle kategorií uživatelů, resp. podle jejich informační gramotnosti. Informační výchova by se měla stát součástí jak výuky, tak distančního a celoživotního vzdělávání a měla by kombinovat nástroje přímé výuky a výuky virtuální.

Hypertextový katalog technických norem dostupných v knihovnách ČVUT

V rámci interní grantové agentury ČVUT získalo oddělení knihoven v roce 1999 finanční podporu na řešení projektu „*Hypertextový katalog technických norem dostupných v knihovnách ČVUT*“. Technické normy jsou jedním ze základních typů informačních zdrojů pro výzkum i výuku. Informace o nich a o jejich dostupnosti v knihovnách ČVUT nebyly dosud sjednoceny. Stávající systém (KPSYS/AK) nešel přímo využít, protože technická norma je specifický druh dokumentu, a jako nejvýhodnější se ukázalo vybudovat a udržovat samostatný katalog norem.

Cílem úkolu bylo vytvoření systému, který poskytne uživatelům knihovnicko-informačních služeb informace o technických normách dostupných v knihovnách ČVUT. Nové řešení si kladlo za cíl umožnit jak jejich kvalitní zpracování, tak uživatelsky příjemný přístup ve formě hypertextového katalogu. V první řadě musely být vytvořeny nástroje pro katalogizaci norem, vytvoření databáze technických norem a prezentační rozhraní pro zpřístupnění databáze v prostředí WWW. V rámci řešení byla vyvinuta metoda skenování – OCR – poloautomatický parser, která umožní katalogizaci technických norem většímu počtu knihovníků. Vývoj této metody a jejích podpůrných nástrojů si vyžádal delší časové období, než bylo původně pro přípravu katalogizace předpokládáno, zdržení v pracích bylo částečně způsobeno i čekáním na

dodání skenerů. Plnění databáze se tak opozdilo proti původním předpokladům o několik měsíců, vyvinuté nástroje však umožňují katalogizaci zefektivnit a zpoždění brzy dohnat. Do konce roku 1999 byl systém připraven a uloženy zkušební záznamy. Naplnění databáze, které předpokládá pořízení stovek záznamů, zůstává jako úkol v roce 2000 jednotlivým knihovnám. Při omezených pracovních kapacitách to nebude úkol jednoduchý.

Vzdělávání knihovníků

Oddělení knihoven připravilo v souvislosti s přístupem do programu *Dialog Premier Gold Plan* školení pro knihovníky, protože ne všichni pracovníci měli zkušenosti s novým informačním prostředím a se strategií ve vyhledávání v elektronických zdrojích. Školení směřovalo k tomu, aby v každé knihovně byli pracovníci schopni poskytovat konzultační službu, příp. být nápomocni při tvorbě rešerší. Pokračovalo školení a výměna zkušeností v oblasti katalogizační praxe. Na pravidelných poradách byli vedoucí knihovníci seznamováni s novými trendy knihovnické praxe, s činnostmi v odborných sekcích a s výsledky všech porad, na kterých oddělení knihoven zastupuje ČVUT. Knihovníci se zúčastňovali odborných akcí a seminářů.

Přestože další vzdělávání je pro knihovníky klíčovou otázkou, je třeba přiznat, že v současné době neprobíhá systematicky a zůstává převážně na osobní aktivitě jednotlivců.

Knihovnické aktivity

Knihovníci ČVUT aktivně působí v různých oblastech vysokého školství a českého knihovnictví – Oborová sekce pro VŠ knihovny Rady vysokých škol, Ústřední knihovnická rada MK ČR, pracovní komise Národní knihovny, Státní technické knihovny a další. Pracovníci oddělení knihoven mají na starosti Adresář vysokoškolských knihoven ČR, <http://platan.vc.cvut.cz/adv.s>. Pro celou knihovnickou komunitu spravují elektronickou konferenci KNIHOVNA a pro knihovníky z vysokých škol uzavřenou elektronickou konferenci VYSKA. V roce 1999 k nim přibýly další elektronické konference, které jsou využívány pro práci Ústřední knihovnické rady, pracovní skupiny pro Technickou knihovnu v Dejvicích, pracovní skupiny pro Souborný katalog ČR-CASLIN.

Knihovníci aktivně prezentovali svoji činnost na semináři s mezinárodní účastí CASLIN 99 (2.–4. 6. 1999, Zadov) příspěvkem o vývoji Souborného katalogu knihoven ČVUT (B. Ramajzlová). Se zájmem se setkal i příspěvek B. Ramajzlové a M. Machytkové o sdílené katalogizaci na 7. ročníku celostátního semináře „Automatizace knihovnických procesů“ v Ústí n. L. (9.–10. 6. 1999). Tento seminář byl odborně garantován oddělením knihoven, stejně jako 6. ročník celostátní porady vysokoškolských knihovníků v Ostravě. Zde se podělila o zkušenosti s informační výchovou L. Tichá.

9. *Personální obsazení*

Počet zaměstnanců v průběhu posledních let poklesl o více než 10% (tab. 8). Tento údaj je velmi vážný. Zajišťování provozu knihoven ve všech činnostech, o kterých zpráva hovoří, je velmi náročné. Problematická je i poměrně vysoká nemocnost. V každém roce se objevují nové úkoly, které na sebe knihovníci berou bez toho, aby jejich týmy byly posíleny. O jejich systematickém dalším vzdělávání v rámci pracovních povinností nemůže být ani řeč. Jako perličku lze uvést, že v Arizona State University, která má pouze dvojnásobný počet studentů než ČVUT, pracuje 300 pracovníků v knihovnicko-informačních službách.

Počet pracovníků	1996	1997	1998	1999
Knihovníci	33	31,75	31,05	31,25
Oddělení knihoven	5,2	4,8	4,1	3,75
Celkem	38,2	36,55	35,15	35

tab. 8

Významné je snížení pracovní kapacity v oddělení knihoven. Jeho činnost ve většině případů běžný uživatel nevidí. Spočívá ve vytváření zázemí provozu knihoven – v žádné knihovně nemusí být tzv. systémový knihovník pečující o softwarovou podporu provozu, supluje ty činnosti, které jsou obvykle vykonávány ve vedení celouniverzitní knihovny, a které i při její absenci, se musejí vykonávat koordinovaně. Bez nadsázky lze konstatovat, že oddělení vykonává tyto činnosti (ale i další, o kterých jsou zmínky ve zprávě) na hranici svých možností.

10. *Granty*

V roce 1999 byly realizovány tyto projekty, které získaly finanční podporu:

Fond rozvoje vysokých škol

- „Vytvoření technického prostředí pro podporu elektronických služeb se zřetelem na využití informačních zdrojů na CD ROM“ – řešitelka Mgr. Štěpánka Žižková, Fakulta dopravní

Interní grantová agentura ČVUT

- „Příspěvky k rozvoji distančního a celoživotního vzdělávání na ČVUT“ – řešitel doc. Ing. Karel Květoň, Csc. (VIC), spoluřešiteli byly PhDr. Barbora Ramajzlová, (VIC) PhDr. Ludmila Tichá (Fakulta strojní)
- „Hypertextový katalog technických norem dostupných v knihovnách ČVUT“ – řešitelka Barbora Ramajzlová (VIC)

Do výběrového řízení byly v roce 1999 podány následující projekty:

Fond rozvoje vysokých škol

- „Elektronické dodávání dokumentů uživatelům ČVUT“ – řešitel Ing. Petr Vandrovec (VIC) projekt dostal finanční podporu a bude realizován v roce 2000
- „Zpřístupnění informačních zdrojů na CD ROM“ – řešitelka Marta Machytková (Fakulta elektrotechnická) projekt dostal finanční podporu a bude realizován v roce 2000

LI – Informační zdroje pro výzkum a vývoj (MŠMT ČR)

Projekty byly podávány za ČVUT, řešitelkou nebo spoluřešitelkou je PhDr. Barbora Ramajzlová (VIC)

- „Zajištění základních dokumentografickýchází dat pro technické obory“ – projekt byl z formálních důvodů vyřazen a bude znovu podáván v dubnu do 2. kola
- „Velkoplošná multilicence na přístup do databáze Web of Science“ – projekt uspěl a bude realizován v období 2000–2003
- „Multifunkční centrum Virtuální polytechnické knihovny jako zdroj informací a služeb pro oblast technických a aplikovaných přírodních věd“ – projekt uspěl a bude realizován v období 2000–2003
- „Zpřístupnění databáze MathSci matematické vědecké komunitě ČR“ – projekt byl z formálních důvodů vyřazen a bude znovu podáván v dubnu do 2. kola

11. Závěr

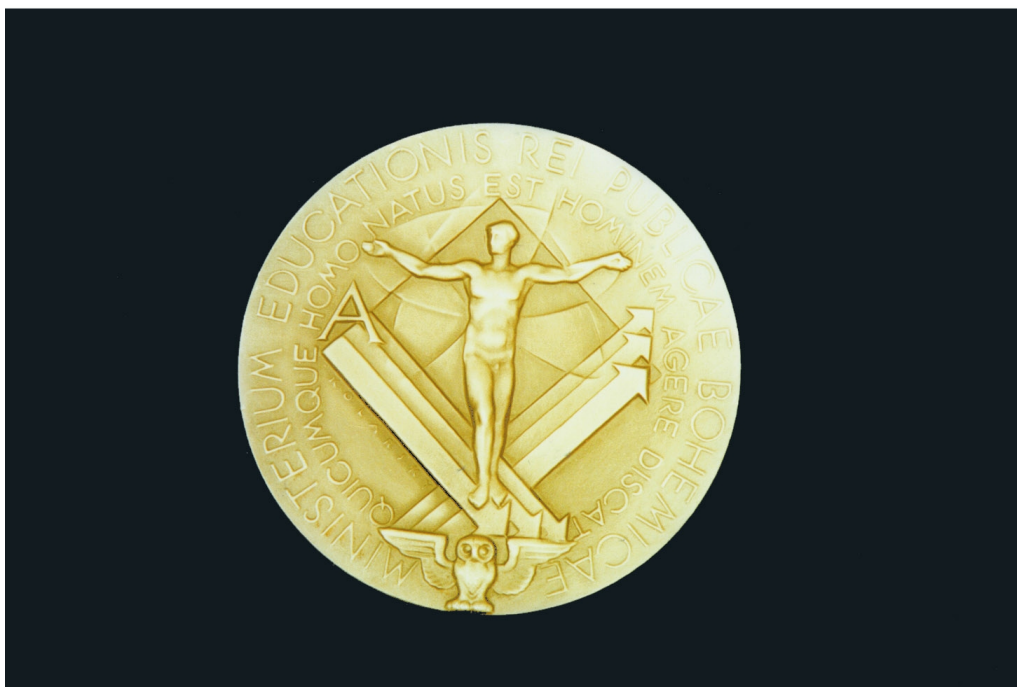
Knihovny ČVUT mají problémy s financováním. Projevuje se to v oblasti knihovních fondů, v nedostatečném personálním obsazení, v nemotivujícím finančním ohodnocení knihovníků. Knihovny ČVUT mají nedostatky prostorové, potřebovaly by rychlejším tempem vybavovat studovny počítači. S těmito problémy, které nejsou a nebudou vlastní jen roku 1999, jakoby nekorespondovala následující zpráva:

Kolektivu knihovny Fakulty strojní byla udělena a v dubnu 1999 předána medaile MŠMT ČR 1. stupně „za příkladnou organizaci činnosti a díky systematickému rozvoji nových metod práce za dosahování trvale vynikajících výsledků“ (viz příl. 1).

Ocenění, které dostala tato knihovna, budiž povzbuzením pro všechny pracovníky, kteří zajišťují knihovnicko-informační služby na ČVUT, a které tato práce těší.

Příloha 1

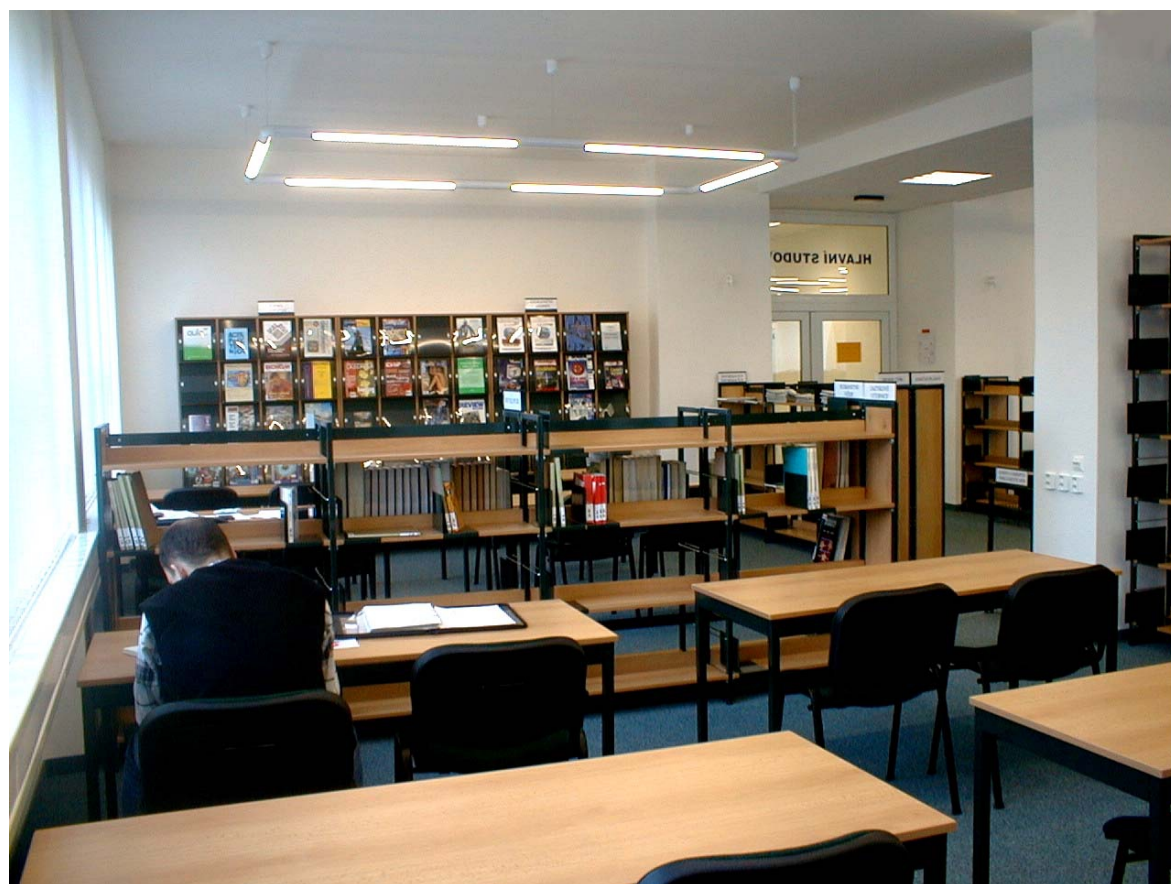
Ústřední knihovna Fakulty strojní

Kolektivu knihovny Fakulty strojní byla udělena a v dubnu 1999 předána medaile MŠMT ČR 1. stupně „za příkladnou organizaci činnosti a díky systematickému rozvoji nových metod práce za dosahování trvale vynikajících výsledků“

Nová studovna Ústřední knihovny Fakulty strojní

Příloha 2

Seznam zaměstnanců knihoven

Fakulta	Jméno	E-mail	Telefon	Činnost
FSv +FA	Mgr. Marie Kyselová	kyselova@fsv.cvut.cz	24354464	vedoucí knihovny, akvizice
	Dana Hanzlová	hanzlova@fsv.cvut.cz	24354463	katalogizace
	PhDr. Lenka Krejčová	krejcova@fsv.cvut.cz	24354465	Periodika, MVS
	Věra Kvapilová		24353733	čítárna
	Irena Melicharová	melichar@fsv.cvut.cz	24354462	čítárna
	Eva Moravcová	moravcov@fsv.cvut.cz	24354462	expedice – sklad
	Jana Morávková	moravkov@fsv.cvut.cz	24353749	výpůjční protokol
	Vesna Petrovičová	petrovic@fsv.cvut.cz	24353749	výpůjční protokol
	Petra Váňová	vanova@fsv.cvut.cz	24354465	Rešerše, MMVS
	FSI	PhDr. Ludmila Tichá	ticha@fsid.cvut.cz	294544 24357211
Mgr. Zdenka Civiňová		civinova@fsid.cvut.cz	294609 24357211	rešerše, pasivní MVS, MMVS
Radka Janouchová		pujcovna@fsik.cvut.cz	24357481	výpůjční protokol
Ing. Marie Kutinová		kutinova@fsid.cvut.cz	24355681	studovna Dejvice
Stanislav Ledinský			24357310	stud. Karlovo nám.
Ilona Poláčková		polackov@fsik.cvut.cz	24357209	katalogizace
PhDr. Zdeněk Taubler			24357310	stud. Karlovo nám.
Jana Taublerová			24357209	fakturace, odpisy
Karel Veselý			24357310	stud. Karlovo nám.
Iva Zámostná		zamostna@fsik.cvut.cz	24357308	aktivní MVS, periodika
FEL	Marta Machytková	machytko@fel.cvut.cz	24352374	vedoucí knihovny
	Věra Kindlová	kindlov@fel.cvut.cz	24353920	studovna časopisů
	Věra Kočová	kocova@fel.cvut.cz	24352396	MVS, MMVS
	Ludmila Kučerová	kucero@fel.cvut.cz	24352375	výpůjční protokol
	Marie Lhotáková	lhotako@fel.cvut.cz	24352374	katalogizace
	Eva Rieglová	rieglova@fel.cvut.cz	24352396	studovna s volným výběrem
	Mgr. Jana Sedláčková	sedlacko@fel.cvut.cz	24353920	periodika
	Irena Šimáková	simakova@fel.cvut.cz	24352376	akvizice
FJFI	Ludmila Jirsová	jirsova@br.fjfi.cvut.cz	2321488	vedoucí knihovny, akvizice, katalogizace
	Mgr. Daniela Černá	cerna@br.fjfi.cvut.cz	2321488	periodika, MVS studovna
	Zdena Chaberová	chaberova@br.fjfi.cvut.cz	2321488	výpůjční protokol
FD	Mgr. Štěpánka Žižková	zizkova@fd.cvut.cz	24221720-22, l. 227	vedoucí knihovny, akvizice, katalogizace
	Leona Šrůtová	srutova@fd.cvut.cz	24221720-22, l. 227	výpůjční protokol, periodika, MVS
KÚ	Mgr. Hana Urbanová	urbanova@klok.cvut.cz	24353562	vedoucí knihovny
MÚVS	Barbora Maňhalová	barbora@muvs.cvut.cz	24915319, l. 153	vedoucí knihovny
	Olga Macků	macku@muvs.cvut.cz	24915319, l. 153	referenční služby
VIC	PhDr. Barbora Ramajzlová	ramajzlo@vc.cvut.cz	3116104 24352914	vedoucí oddělení knihoven
	RNDr. Ivana Hájková	hajkova@vc.cvut.cz	3113630	systémový technik
	PhDr. Helena Kovaříková	kovariko@vc.cvut.cz	24352928	správce sdílené katalogizace
	Ing. Petr Vandrovec	vandrove@vc.cvut.cz	24352947	systémový technik